GRAD-GYENGE ANIKÓ*

A kapcsolódó jogi jogosultak helye a szerzői jog világában

Köszöntés

A kötetbe szánt tanulmányok kiváló kollégánkat, dr. Tomori Pált, az Előadóművészi Jogvédő Iroda vezetőjét ünneplik, kerek évfordulója alkalmából.

Pállal több mint húsz esztendeje ismerkedtünk meg, igencsak formális körülmények között: az akkori Igazságügyi Minisztérium szerzői jogi szakreferenseként találkozhattam először az előadóművészeket képviselő közös jogkezelő szervezet vezetőjével. Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásának előkészítése számos szerzői jogi, pontosabban szerzői és szomszédos jogi szabály módosítását tette szükségessé, ami kiváló lehetőséget biztosított számomra a szakma nagymestereivel való megismerkedésre, a tőlük való tanulásra.

Az előző mondatban elrejtett önkorrekció, és az ebben megmutatkozó gondolkodásbeli változásom is neki köszönhető: nem csak nekem, hanem a teljes szerzői jogi közösség számára – e kötet szerkesztőjével, Békés Gergellyel közösen – teszi hangsúlyossá kitartóan, hogy a szerzői jog nem csak a szerzőkről, hanem az előadóművészekről, sőt további jogosultak védelméről is szól. Ez a szemlélet tud megjelenni egyik sokéves közös projektünkben, a Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület és az ALAI Magyarország vezetésében is.

Itt talán nem túlzás azt sem kimondani, hogy abban, hogy Magyarországon az előadóművészi és hangfelvétel-kiadói közös jogkezelő szervezet egymással vállvetve tud dolgozni a jogosultak érdekében, nem kis részben az ő személyes hozzáállásának köszönhető.

---

* Tanszékvezető habilitált egyetemi docens, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Üzleti Jog Tanszék.

A kötetben való részvételre érkezett felkérésnek így a legnagyobb örömmel tettem eleget: ezúton, ezzel a tanulmánnyal is köszönöm a gondolkodásomat formáló, inspiráló beszélgetéseket, vitákat, közös munkákat és kívánok szép kerek születésnapot, és hogy a közös munkát még sok évig folytathassuk!

1. Problémafelvetés

A szerzői és a szomszédos jogi jogosultak kapcsolatának jelenlegi állása hosszú történeti fejlődés eredménye. A mai értelemben vett, a szerzőket illető kizárólagos jog immár több, mint háromszáz éves fejlődés következménye, kezdeteit Anna brit királynő 1709-es statútumától számítjuk.[1] A szomszédos jogi – és történetileg a szomszédos jogi jogosultak között elsőként az előadóművészi – védelem azonban csupán a 20. század technológiai, kulturális és végső soron jogfejlődésének következménye. A szomszédos jogok védelme sem terjedelmében, sem joggyakorlatában nem éri el a szűk értelemben vett szerzői jog fejlettségét, noha ahhoz öles léptekkel közeledik – legalábbis az előadóművészi jogvédelem.[2] A szomszédos jogi szabályozás korai szakaszában nemzetközi és nemzeti szinten is felmerült az, hogy az előadóművészek a szerzőkével azonos védelmet kapjanak: lényegében szerzőnek tekintsük őket is. Ez a korai megközelítés azonban az idők folyamán elhalt és a szomszédos jogi jogosultak, élükön az előadóművészekkel a szerzőéhez 'hasonló', azzal 'szomszédos', ahhoz 'kapcsolódó' jogokat szereztek. Ezt a szerzőket megillető védelemhez való, idézőjeles jelzőkkel leírt viszonyt kodifikációs szempontból sokféleképpen lehet rendezni.

A hatályban lévő magyar szerzői jogi törvény[3] – követve elsősorban ahhoz a kultúrkörhöz tartozó országok szerzői jogalkotását, amelyek a magyar szabályozás gyökeréül szolgálnak – azt a megoldást választotta, hogy a szomszédos (illetve egy későbbi módosítás nyomán létrejött csoportnévvel a kapcsolódó) jogi jogosultakat illető jogok alapvető jelleggel a törvény XI. és XI/A., önálló fejezeteiben kerültek szabályozásra. Egyes jogok tekintetében az Szjt. szerzőkre vonatkozó szabályai is tartalmaznak

1 William Cornish: The Statue of Anne 1709–10: its historical setting. In: Lionel Bently – Uma Suthersanen – Paul Torremans (Eds.): *Global copyright – Three hundred years since the Statue of Anne, from 1709 to cyberspace.* Cheltenham, Edward Elgar, 2010.

2 Ennek a közeledésnek a történetét, csomópontjai és a közeledés sebességének kritikáját a következő monográfia foglalja össze kiválóan: Békés Gergely: *Az előadóművészi jogok.* Budapest, Gondolat, 2025.

3 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (a továbbiakban: Szjt.).

rendelkezéseket (ilyenek az üreshordozó-díjra vagy nyilvánossághoz közvetítés típusaira vonatkozó rendelkezések). Más szabályok egységesen alkalmazandók mind a szerzők, mind a szomszédos jogi jogosultak tekintetében (ilyenek – kevés eltéréssel – a szabad felhasználásokra vonatkozó rendelkezések), mások pedig a szerzőkre és az előadóművészekre irányadók (ilyenek a felhasználási szerződésekre vonatkozó rendelkezések, mert ezek a gyengébb felek, amennyiben természetes személyek).[4] El kell ismerni továbbá azoknak a szabályoknak a létezését is, amelyek ugyan kifejezett rögzítésre nem kerültek, de *a contrario* következnek a kimondott szabályokból: ilyen a teljes nemzeti elbánás elvének alkalmazása, amelyet csak a szerzők és a fimelőállítók tekintetében rendez kifejezetten és korlátoz is az Szjt. Ezzel a meglehetősen bonyolult – elvi szinten egyébként indokolt – struktúrával kapcsolatban gyakran megfogalmazódik az az észrevétel, hogy a szerzők és a kapcsolódó jogi jogosultak viszonyulása egymáshoz a törvényben nem kellőképpen világos, a különböző jogtechnikai, kodifikációs eszközökkel történő összekapcsolás vagy éppen elhatárolás egymástól nem egyértelmű.[5]

Bár jelenleg nincs napirenden új szerzői jogi törvény megalkotása, ezt a problémakört mégis érdemes lehet olyan módon áttekinteni, hogy egy esetleges *tabula rasa* milyen egyéb megoldásokat tenne lehetővé, milyen alkalmazható modelljei vannak még a szerzői és szomszédos jogok viszonya szabályozásának.

A jelen tanulmány áttekinti azokat a nemzetközi, uniós és külföldi szabályozási megoldásokat, amelyek részben körülölelik a magyar Szjt.-t, másrészt esetleges alternatív megoldásokat kínálnak. Nem foglalkozik az Szjt. alapján az egyes részjogosítványok szabályozási megoldásaival, mert ezek a részletkérdések az előző kérdésben való döntést követően merülnek csak fel. A tanulmány áttekinti a nemzetközi szerződési rendszert, megvizsgálja, hogy mi következik az uniós jogból, továbbá áttekinti a magyar szabályozás történeti fejlődését. Végül elemzi néhány olyan ország kodifikációs megoldását, amely mintaként szolgálhat egy esetleges kodifikáció során.

---

4 Gyertyánfy Péter (szerk.) – Legeza Dénes (szerk. lektor): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez.* Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 553–556. A hivatkozott fejezetet írta Tomori Pál.

5 Az előadóművész fogalmának kritériumai és ehhez képest a szerzőség kritériumai kapcsán ld. például: Békés Gergely: Az előadóművész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2021/3., 7–39.

2. A szerzők, illetve az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a rádió- és televíziószervezetek: párhuzamos univerzumok a nemzetközi jogban

A szerzői jogok nemzetközi szintű szabályozása jóval korábban kezdődött, mint a szomszédos jogoké.[6] Az első multilaterális nemzetközi egyezmény, az azóta sokszor módosított Berni Uniós Egyezmény (a továbbiakban: BUE)[7] kizárólag szerzői alkotásokon fennálló jogokat szabályoz.[8] A BUE ugyan tartalmaz néhány rendelkezést arra vonatkozólag, hogy a szerzői műveken esetlegesen fennálló más oltalmi formákhoz milyen a viszonya a szerzői jogi védelemnek (a védelmek párhuzamosságát alapelvi szinten lehetővé téve),[9] azzal azonban nem foglalkozik, hogy a szomszédos jogi jogosultak védelméhez mi a viszonya.[10] Ennek az az oka, hogy a BUE elfogadása idején ilyen egyezmények az egyes iparjogvédelmi oltalmi formák tekintetében léteztek, a szomszédos jogi oltalom nem volt ismert.

Az előadóművészi jogok nemzetközi szabályozására vonatkozó szándék felmerülésekor azonban nem véletlenül fogalmazódott meg az az igény, hogy ők a szerzőkével azonos védelmet élvezzenek: éppen a hangfelvétel-előállítás (illetve az első világháborút követő nagy munkanélküliség) megjelenése vetette fel ezt az igényt, azt megelőzően ugyanis az előadóművészek elismerése szerződéses úton biztosítható volt.[11] Az 1910-es években Németország szabályozása is élt azzal a megoldással, hogy a hangfelvételt a mű átdolgozásának tekintették, az előadóművészt pedig átdolgozónak.[12]

A szomszédos jogi védelem első multilaterális egyezménye, az 1961. évi Római Egyezmény[13] teremtette meg elsőként a szerzői jogtól formálisan teljesen elváló

---

6 Boytha György: Interrelationship of Convenions on Copyright and Neighboring Rights. *Acta Iuridica Scientarium Academiae Hungaricae* 1983/3–4., 403–429.

7 Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény. Kihirdette az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet.

8 George H. C. Bodenhausen: Protection of 'Neighboring Rights'. *Law and Contemporary Problems* Vol. 19., No. 2., 1954, 156–171., https://doi.org/10.2307/1190485.

9 BUE 2. cikk.

10 Silke von Lewinski: *International Copyright Law and Policy.* Oxford, Oxford University Press, 2008. 5.45.–5.47.

11 Guide to the Rome Convention and to the Phonograms Convention. WIPO, 1999, 7–8.

12 Hivatkozza: Békés (2. lj.) 45.

13 Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló Római Egyezmény. Kihirdette az 1998. évi XLIV. törvény.

védelmet. A Római Egyezmény – és nyomában valamennyi szomszédos jogi egyezmény – közvetlenül nem teremt szerves kapcsolatot a BUE-val, nem építi be annak rendelkezéseit, nem hivatkozik alkalmazandóként annak szabályaira. Ilyen kapcsolat nem áll fenn a szomszédos jogok közül az előadóművészi, hangfelvétel-előállítói jogokat később nemzetközi szinten szabályozó WPPT-vel[14] és az audiovizuális előadásokra vonatkozó WAPT-vel[15] sem.

A Római Egyezmény 1. cikke kimondja, hogy az

> „ezzel az Egyezménnyel biztosított védelem nem érinti, és semmilyen módon nem befolyásolja az irodalmi és a művészeti művekre vonatkozó szerzői jog védelmét. Ebből következően ennek az Egyezménynek egyik rendelkezése sem értelmezhető az ilyen védelem sérelmére".

Hasonló megközelítéssel, de részletesebb szabályokkal viszonyul a később elfogadott WPPT és WAPT is ehhez a kérdéshez. A WPPT és a WAPT 1. cikke (lényegét tekintve egyforma szöveggel) kifejezetten úgy rendelkezik, hogy az e szerződések alapján biztosított védelem nem érinti és nem befolyásolja az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jogi védelmet. Következésképpen e szerződések egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy az az említett védelmet csorbítaná. Mindkettő hangsúlyozza továbbá, hogy nem függenek össze más szerződésekkel, és nem csorbítják a más szerződések hatálya alá tartozó jogokat és kötelezettségeket.

Bár ezekből a szabályokból az következik, hogy az egyezmények egymással nincsenek szervesült kapcsolatban, ezek fogalomkészlete, a kodifikációs módszere és egyes pontokon való szükségszerű összekapcsolódása megkerülhetetlenné tette azt, hogy nemzeti szinten a szerzői jogi és a szomszédos jogi szabályozásokat valamilyen módon mindenütt 'összevezessék'. Erősítette ennek az esélyét az is, hogy míg a bennük biztosított kizárólagos jogok tekintetében akár még működőképes is lehet az egymástól független értelmezés, addig például a kizárólagos jogok alóli kivételek és korlátozások tekintetében már maguk az egyezmények sem húznak kategorikus határokat, ez ugyanis a gyakorlatot teljesen ellehetetlenítené.

---

14 WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződés. Kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény.

15 Pekingi Szerződés az audiovizuális előadásokról [nem ratifikálta még az EU].

A Római Egyezmény 15. cikkének (1) bekezdése rendelkezik a kivételekről és korlátozásokról, meg is határozva, hogy melyek bevezetését ajánlja a szerződő államoknak (ezek nem kötelező szabályok). A 15. cikk (2) bekezdése azonban általános jelleggel rögzíti azt is, hogy minden olyan kivétel bevezethető, amelyet a szerződő állam a szerzők jogai tekintetében bevezetett (a kényszerengedélyektől eltekintve). Ezt az utóbbi elvet rögzíti a WPPT 16. cikke és a WAPT 13. cikke is, kiegészítve a BUE 9. cikkében megfogalmazott háromlépcsős teszt keretként való bevezetésével. Általában megállapítható tehát, hogy nemzetközi szinten a kivételek és korlátozások szabályozása a homogenitást tartja szem előtt: a szomszédos jogi kivételeknek és korlátozásoknak a szerzői jogi kivételekhez és korlátozásokhoz való igazodása az ajánlott. Lényeges látni, hogy ezek a szabályok nem a BUE kivételekre és korlátozásokra vonatkozó szabályaira reflektálnak, hanem azoknak a nemzeti jogokba átültetett, konkrét megoldásaira (amelyek keretét azonban szükségszerűen a BUE rendelkezései adják). Ebből fakadólag az elválasztás ugyan formálisan fennáll, ténylegesen azonban nem tud megvalósulni.

A szerzők és a szomszédos jogi jogosultak jogait nemzetközi szinten megállapító egyezményekből azért sem lehet nagyon messzemenő következtetéseket levonni a szerzői és szomszédos jogok kapcsolatára vonatkozóan, mert ezek számos olyan kérdést egyáltalán nem rendeznek, amelyek a nemzeti szintű szabályozásnak szükségszerű elemei lesznek.

Így a nemzetközi szerződések a szerződési jogról legfeljebb érintőlegesen szólnak, átfogó szerződési szabályozás ezekben nincs.[16] Ilyen módon arról sem lehet beszélni, hogy ezek mennyire reflektálnának egymásra, mi történjen, ha egy szerződés egyszerre érint szerzői és szomszédos jogokat is.

A nemzetközi szerződések nem, vagy csak nagyon általános jelleggel rendelkeznek továbbá a jogosultak személyhez fűződő jogairól. Míg a BUE elismeri a szerző névfeltüntetéshez való jogát és az integritásvédelmet, addig a szomszédos jogok vonatkozásában a Római Egyezmény a névfeltüntetési jognak egy igen csökevényes formájáról rendelkezik, kimondva, hogy amennyiben a védelem regisztrációhoz kötött, akkor egyes feltételek teljesülése esetén a regisztrált hangfelvétel megjelölésében a

16 Ez az Európai Unió szerzői jogából is hiányzik, hiába fogalmazta meg Michel Walter ennek a szükségességét már 2001-ben. Michel Walter (Hrsg.): *Europaeisches Urheberrecht.* Wien – New York, Springer, 2001, 1149–1159.

vezető előadók és a kiadó nevét is fel kell tüntetni.[17] A WPPT és a WAPT sem tartalmaz részletes személyhez fűződő jogi rendelkezéseket, egyedül a névfeltüntetési jogról, továbbá az integritásvédelemről szóló rendelkezés található bennük, a BUE-hoz hasonlítva szintén leegyszerűsített, szűkebb hatállyal.[18] Ez azonban természetesen nem zárja ki azt, hogy a szerződő országok ennél szélesebb hatállyal vezessék be a névfeltüntetési jogot, de azt sem, hogy bővítsék a szomszédos jogi jogosultak személyhez fűződő jogainak körét.

Az egyezmények nem szólnak továbbá a szerzői és a szomszédos jogi joggyakorlás egyaránt meghatározó módjáról, a közös jogkezelésről. Ennek a nemzetközi szintű egységesítése igen kezdetleges fázisban van.[19]

Az egyetlen nemzetközi szerződés, amely egymás mellett szabályozza a szerzői és a szomszédos jogokat, a WTO TRIPS Egyezménye,[20] amely azonban külön meg is erősíti, hogy nem érinti a BUE és a Római Egyezmény alapján fennálló kötelezettségeket és amely egyébként egyedül a kereskedelmi aspektusból releváns szabályok rendezésével foglalkozik. Ilyen módon nem módosít a szabályok egymástól való függetlenségén sem.

3. A szerzők, előadóművészek, hangfelvétel-előállítók, rádió- és televíziószervezetek, filmelőállítók, editio princeps*-jogosultak, sajtókiadók és más jogosultak az uniós jogban*

Az uniós szerzői jogi szabályozás az elmúlt harminc éves története során irányelvek elfogadásán keresztül épült fel: az első, a szoftverek szerzői jogi védelméről szóló 1991-es irányelv nem tartalmazott semmilyen utalást a szomszédos jogi védelemre. Bár meg kell említeni, hogy az uniós jog világviszonylatban is előremutató volt: a szoftver

17 Római Egyezmény 11. cikk.

18 WPPT 5. cikk, WAPT 5. cikk.

19 A WIPO támogató dokumentumokat bocsát ki, amelyek segítik a nemzeti jogalkotót a hatékony közös jogkezelési rendszer felépítésében. Különösen utalni kell itt Ficsor Mihály kötetére (Mihály Ficsor: *Collective management of copyright and related rights.* Genf, WIPO, 2022), továbbá az ismeretterjesztő rendezvényekre és tájékoztató anyagokra: https://www.wipo.int/en/web/copyright/collective-management; https://www.wipo.int/publications/en/series/index.jsp?id=180).

20 A szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozó egyezmény (TRIPS Egyezmény). Kihirdette az 1998. évi IX. törvény.

védelmét nem szabadalmi, vagy *sui generis* oltalom alá helyezték, de még csak nem is valamilyen szomszédos jogi jellegű (a szerzőéhez képest szűkített hatályú) védelem alá került.[21]

Már a soron következő irányelv, az 1992-ben elfogadott, a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló irányelv[22] tartalmazott azonban szomszédos jogi rendelkezéseket, olyannyira, hogy ez vezette be uniós szinten a filmelőállítók szomszédos jogi védelmét is. Érdemes már a címnél elidőzni, ugyanis ez egyértelművé tette, hogy a szerzőtől elkülönülő jogosultak csoportot alkotnak és eltérő struktúrában kerülnek szabályozásra a jogaik. Az irányelv fő tárgyát képező bérlet és haszonkölcsönzés joga kizárólag nemzeti szinten létezett, nemzetközi szerződés nem szólt róla. A szomszédos jogokra vonatkozó uniós szabályozás alapvető struktúrája eldőlni látszott itt: míg a bérlet és a haszonkölcsön tekintetében a szabályozás valamennyi jogosultra kiterjedt, az irányelv másik fő része kizárólag a négy szomszédos jogi jogosult tekintetében, lényegében egyforma megfogalmazással határozta meg a többszörözés, terjesztés, nyilvánossághoz közvetítés és sugárzás jogait. Azaz a szomszédos jogok a szerzői jogoktól elkülönülten kerültek szabályozásra. Erre azonban érdemes úgy tekinteni, hogy nem arról volt szó, hogy egy erős, részletesen szabályozott szerzői jogi korpusztól akarta volna elválasztani az uniós jogalkotó a szomszédos jogi jogosultakat. Ilyen ugyanis ebben az időszakban még nem létezett. Ennek az oka volt, hogy a szerzői jogiharmonizáció jóval nehezebb, ellentétes érdekektől jóval inkább átszövött volt, így itt jóval nehezebben tudott előrehaladni a harmonizáció is.

A szabályozás fejlődése épp a nemzetközi jog fejlődésével ellentétesen alakult: előbb történt átfogó harmonizáció a szomszédos jogok területén, mint hogy erre az egyes szerzői vagyoni jogok vonatkozásában sor került volna. Ennek részben az is volt az oka, hogy a szomszédos jogi szabályok az Európai Közösségben ebben az időszakban jobban széttartottak, mint a szerzői jogi megoldások, részben pedig az, amit már az előbb is említettünk, hogy könnyebb volt haladást elérni ezen a területen, mint a szerzői jogi harmonizációban. Így nem túlzás azt állítani, hogy az uniós jogi harmonizáció a szomszédos jogok kapcsán gyorsabban haladt előre, mint a szerzők tekintetében.

---

21 Walter (16. lj.) 152.

22 Kodifikált szövege: az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról.

A SatCab I. irányelv változtatott a szabályozás megközelítésén: a műholdas sugárzás, illetve a vezetékes továbbközvetítés esetében a felhasználási mód/a vagyoni jog került a középpontba, és ez alatt egységesen szabályozta az irányelv a szerzői és a szomszédos jogi jogosultak jogait is.[23] Ez a SatCab II. irányelv esetében sem változott aztán.[24] Még ha külön-külön rendelkezések határozzák is meg a jog terjedelmét, de a szemlélet nem változott, a felhasználási mód a szabályozás szervező elve itt is.

A szabályozás a szerzői és a szomszédos jogok viszonylatában a kétezres évek elején ért össze: a 2001/29/EK irányelv[25] és a 2004/48/EK irányelv[26] már horizontálisak olyan értelemben, hogy valamennyi jogosulti csoport tekintetében egységessé tették a jogharmonizáció szintjét mind az anyagi, mind az eljárási szabályok tekintetében. A szabályok sem elkülönülten jelennek meg: ugyanaz a cikk vonatkozik a különböző jogosulti csoportok jogaira. Erre tekintettel viszont mára a szabályozás struktúrája is megváltozott: az uniós jog szintjén a szerzői és szomszédos jogok harmonizációja fej fej mellett halad, illetve – kisebb eltérésektől eltekintve – azonos szabályok vonatkoznak rájuk. Ez alapvető megközelítésbeli változást jelent, hiszen az uniós jog egységesen tekint ezekre a jogosulti csoportokra. Ezt a megközelítést folytatták aztán a későbbi irányelvek – és egy idő után a rendeletek – is: a közös jogkezelésről szóló irányelv[27] nem tesz különbséget a szerzői és a szomszédos jogi jogosultak között, az árvaművirányelv,[28] valamint a VIP-irányelv és rendelet[29] is egységes problémaként közelít

23 A Tanács 93/83/EGK irányelve (1993. szeptember 27.) a műholdas műsorsugárzásra és a vezeték útján történő továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői jogra és a szerzői joggal kapcsolatos jogokra vonatkozó egyes szabályok összehangolásáról.

24 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/789 irányelve (2019. április 17.) a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról.

25 Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK (2001. május 22.) irányelve az információs társadalommal kapcsolatos szerzői és szomszédos jogokról.

26 Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről.

27 Az Európai Parlament és a Tanács 2014/26/EU irányelve (2014. február 26.) a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről.

28 Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve (2012. október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól.

29 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1564 irányelve (2017. szeptember 13.) a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok,

az elárvult teljesítményekhez, továbbá a hordozhatóságról szóló rendelet,[30] illetve a legutóbbi időben a CDSM-irányelv[31] is egységesen kezeli a szerzői és a szomszédos jogi jogosultak védelmét. Sőt, a szerződési jogi szabályok tekintetében ennél is továbbmegy, ugyanis a szerzők és az előadóművészek tekintetében állapít meg olyan szerződési jogi szabályokat, amelyek a szerződésben tipikusan gyengébb pozícióban lévő személyek tárgyalási helyzetét kívánják javítani.[32]

Érdemes itt utalni arra is, hogy a jogharmonizáció nem csupán ezt a négy szomszédos jogot érintette. Az irányelvekben több további szomszédos jog bevezetésének lehetősége is megnyílt a tagállamok számára, ezeknek bevezetése azonban nem vált kötelezővé. Ennek köszönhetően például a magyar jog továbbra sem ismeri a tudományos művek kiadóinak szomszédos jogát, vagy a nem eredeti fényképek szomszédos jogát.[33]

Ha az uniós szabályozási struktúrákat vizsgáljuk a szerzői és a szomszédos jogok viszonyát tekintve, akkor szükséges külön is szólni az adatbázis-irányelvről,[34] amely sajátos, mű-, illetve teljesítményalapú megközelítést követett: külön részben szabályozta a gyűjteményes műként szerzői jogi védelem alatt álló adatbázisra vonatkozó jogokat, és önálló részt kapott az adatbázis-előállító *sui generis* joga. Az elkülönítés nyilvánvaló oka azonban az, hogy az uniós harmonizációban fogalmi szinten is el kívánták

látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról; valamint az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1563 rendelete (2017. szeptember 13.) a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes művek és más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányainak a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló, határokon átnyúló, az Unió és harmadik országok közötti cseréjéről.

30 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1128 rendelete (2017. június 14.) az online tartalomszolgáltatásoknak a belső piacon való, határokon átnyúló hordozhatóságáról.

31 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról.

32 CDSM-irányelv 3. fejezet: Méltányos díjazás a szerzők és előadóművészek felhasználási szerződéseiben.

33 Az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve (2006. december 12.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről (kodifikált változat) 4–6. cikk.

34 Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről.

választani egymástól a szerzői és a *sui generis* jogokat, így állítva elő azt a helyzetet, amelyben a jogok neve és tárgyi hatálya is eltérő egymástól. (A szabályozás kritikáját és a közelítés lehetőségét Békés Gergely jelen kötetben megjelenő kiváló írása adja.[35])

Az uniós harmonizáció áttekintése során említeni kell a védelmi idő szabályozását is. Bár az uniós harmonizáció első lépése ezen a területen a szerzői jogi védelmet a szomszédos jogokétól elválasztotta és ez utóbbiakat kezelte egységesen, addig a védelmiidő-irányelv módosítása során többször előkerült érvként, hogy az előadóművészek védelmi idejét a jogalkotó a szerzőkéhez kívánta közelíteni (még ha ez ténylegesen nem is valósult meg).[36]

Jól látható, hogy az uniós jogalkotás korán sem kezelte a szomszédos jogok harmonizációját monolit tömbként, erre az első harmonizációs időszakban és csak egyes részletszabályok tekintetében volt szándék. Az újabb megközelítés azonban az, hogy a szabályozás szintjén a szerzői és a szomszédos jogok nem különülnek el egymástól.

Mielőtt azonban az uniós jog tekintetében végleges következtetést vonnánk le, mindenképp utalni kell az Európai Bíróság jogfejlesztő gyakorlatára, amely – természetesen a teljesség igénye nélkül – jelentős mértékben árnyalhatja a fenti részmegállapításokat. Ugyanis az Európai Bíróság elé kerülő előzetes döntéshozatali ügyekben, különösen egyébként ezek eshetőleges jellegének köszönhetően – több olyan döntés született már, amely az egyébként EU-s szinten egységes szabályozást is tudta úgy értelmezni, hogy egyes részletkérdésekben az eltérő tartalommal bírjon a szerzők és a szomszédos jogi jogosultak tekintetében.

Ilyen volt a Del Corso-ügy,[37] amelyet az irodalom több szempontból is vitatott, különösen a nyilvánosság szűkítő értelmezésével kapcsolatban. A bíróság abból

---

35 Békés Gergely: Kiút az adatbázis-védelem labirintusából. In: Békés Gergely (szerk.): *Szerzői jogi összhangzattan – Tanulmányok Tomori Pál tiszteletére.* Budapest, Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület, 2025, 195–217.

36 Az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve (2006. december 12.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről (kodifikált változat); az Európai Parlament és a Tanács 2011/77/EU irányelve (2011. szeptember 27.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról.

37 Az Európai Bíróság 2012. március 15-i C-135/10. számú Società Consortile Fonografici (SCF) kontra Marco Del Corso ügyben hozott ítélete (ECLI:EU:C:2012:140).

vezette le azt, hogy a fogorvosi rendelő nem minősülhet nyilvánossághoz közvetítés helyszínének, hogy a szomszédos jogi jogosultakat nem kizárólagos jog, hanem csupán díjigény illeti. Ennél fogva pedig ez egy tisztán kompenzációs jellegű díj, és amennyiben előnye nem származik a fogorvosnak ebből, úgy a jogosultaknak sem keletkezik hátránya a lejátszásból. Ebből fakadólag pedig díjra sem jogosultak. Az EUB álláspontja szerint egy fogorvosi rendelő betegei nem rendelkeznek befogadóképességgel a védett tartalom érzékelésére, ezért sem valósul meg a nyilvánossághoz közvetítés.[38] Az érvelés több szempontból is hibás, hiszen ebben az esetben hátránya a szerzőknek sem származhat a felhasználásból (a szerzői jogok tekintetében persze az ügyben nem történt vizsgálat), másrészt a kizárólagos engedélyezési jog és a díjigény között ilyen jellegű különbségtétel nem következik semmilyen szabályból.[39] Ilyen volt továbbá a Metall auf Metall-ügy, amelyben a bíróság a hangfelvétel felhasználásával kapcsolatban állapította meg, hogy az csak abban az esetben történik meg, ha a hangfelvétel a felhasználást követően is felismerhető.[40] Itt is utalni kell arra, hogy a felismerhetőség szubjektív kritérium: nyilvánvaló, hogy az eredeti jogosult felismerte a felvétele felhasználását, viszont lehet, hogy egy nem kellően vájtfülű hallgató nem lenne képes rá. A felhasználásnak ez is egy olyan kritériuma, amely a hangfelvételekkel kapcsolatban nem következik a jogi szabályozásból, ahogy egyébként a szerzői művek tekintetében sem kritériuma a felhasználásnak a felismerhetőség.

Ebből azonban az következik, hogy bár az uniós jogalkotó az utóbbi időben olyan területeket harmonizált, amelyek egységesen is viszonylag kis nehézséggel kezelhetők, ebben nem teljesen homogén megoldások vannak, ami nyilvánvalóan táplálja a nemzeti jogalkotási megoldások sokszínűségét is.

---

38 Faludi Gábor: A nyilvánossághoz közvetítési jog uniós bírói gyakorlata – megoldások és ellentmondások. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2024/1., 7–35.

39 Az esettel kapcsolatos előzmények és hatások elemzését lásd Mezei Péter: Új általános szerzői jogi kivétel a láthatáron? A pastiche az Európai Bíróság előtt. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2024/3., 69–99.

40 Az Európai Bíróság 2019. július 29-én a C-476/17. számú Pelham GmbH, Moses Pelham, Martin Haas kontra Ralf Hütter, Florian Schneider-Esleben ügyben hozott ítélete (ECLI:EU:C:2019:624).

4. A szerzők, a rokonjogi jogosultak, a szomszédos jogi jogosultak, a kapcsolódó jogi jogosultak a magyar jogban

Az 1969. évi III. törvény, az ún. 'régi' szerzői jogi törvény az első a magyar szerzői jogi kodifikációk sorában, amelyben találunk kifejezetten nem a szerzők jogi védelemre vonatkozó rendelkezéseket. Ezt megelőzően a magyar szerzői jogi szabályozás nem ismert el szomszédos jogi jogosultakat.

Az 1969. évi III. törvény azonban már a – külön cím nélküli – XI. fejezetében határozta meg az előadóművészek jogait, valamint a fényképek, ábrák és egyéb szemléltető eszközök védelmét. A törvény tehát egyrészt nem minősítette őket szomszédos jogi jogosultaknak, nem tekintette ezeket a jogosultakat semmilyen szempontból csoportnak. A törvény kifejezetten szűk körben biztosított védelmet, amelynek ráadásul a tartalma is elenyésző terjedelmű volt a szerzői jogokhoz képest.

Ezt a szűk kört csak az 1994. évi VII. törvény, a régi Szjt. novellája alakította át jelentősen: egyrészt ekkor került be a XI. fejezetbe a hangfelvétel-előállító és a rádió- és televíziószervezet védelme, de az előadóművészek jogai is jelentős átalakításon mentek keresztül: lényegét tekintve a ma hatályos törvényben szereplő rendelkezések már az 1994-es novellában megfogalmazásra kerültek.

Ennek oka pedig az volt, hogy Magyarország időközben kezdeményezte csatlakozását az Európai Unióhoz, és az 1991-ben aláírt Európai Megállapodás (más néven társulási megállapodás) 65. cikke és XIII. melléklete előírják, hogy Magyarországnak – a megállapodás hatálybalépésétől számított öt éven belül – csatlakoznia kell az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961. évi Római Egyezményehez. Az egyezmény 26. cikke értelmében a csatlakozásnak viszont előfeltétele, hogy a csatlakozó állam belső joga összhangban álljon az egyezményben foglalt rendelkezésekkel. Így az uniós joghoz való közelítés volt az alapvető oka annak, hogy a szomszédos jogi jogosultak széles körű védelmet kaptak 1994-ben.

A hatályos szerzői jogi törvény fejlődésében témánk szempontjából két jelentős pillanat azonosítható be: az 1999. évi LXXVI. törvény közlönyállapotában a XI. fejezetbe kerültek a szomszédos jogi jogosultak, köztük pedig az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és televíziószervezetek, valamint a filmelőállítók. Ahogy a törvény miniszteri indokolása is utalt rá, az első három jogosulti csoport esetében a

megjelenítés nemzetközi kötelezettségre épült, míg a filmelőállítók esetében a védelem bevezetésének oka az Európai Unió jogához való további közelítési kötelezettség volt. Míg az előadók, hangfelvétel-előállítók, rádió- és televíziószervezetek szomszédos jogi védelme a fentiek szerint már korábban is ismert volt a magyar szabályozásban, addig a filmelőállítók esetében az időközben keletkezett jogközelítési kötelezettség váltotta csak ki a szabályozási igényt, nem a piaci igényekre reagált a szabályozás. A 92/100/EGK irányelv a filmek előállítóinak (az indokolás szerint ún. filmproducereknek) a jogait a szerzői joggal szomszédos jogként szabályozza. Míg a törvény a többi szomszédos jogi jogosult tekintetében esetenként túl is haladt a nemzetközi, illetve európai jogharmonizációs elvárásokon, addig e jogosulti csoport tekintetében hangsúlyozottan csak az irányelvnek való megfelelés érdekében szükséges mértékig ismert el vagyoni jogosultságokat.

A filmelőállítók ilyen, a rájuk átruházott filmszerzői/előadóművészi jogokon túli, sajátos védelme addig nem volt ismert a magyar jogban, a piaci viszonyok sem követték ezt, ilyen módon teljes mértékben indokoltnak tekinthető a 'minimum'-átültetés. Még ez is túlzásnak hathat azonban, ha azt is figyelembe vesszük, hogy bár az adatbázis-irányelv az Szjt. elfogadása idején már szintén elfogadott, sőt az akkori tagállamokban át is ültetett szabályozás volt, az ebben szabályozott *sui generis* jog, az adatbázis-előállítói jog az 1999-es törvényben nem került átültetésre. Az indokolás szerint az 1998–2001 közötti jogharmonizációs program ugyan előírta az Európai Közösség szerzői jogi tárgyú irányelveivel a teljes összhang megteremtésének kötelezettségét az új szerzői jogi szabályozás 1999. évi bevezetésekor, de ez alól a program két esetben kivételt engedett. Így a szerzői jogi védelem feltételeinek meg nem felelő adatbázisok *sui generis* oltalmának megteremtését – egyébként különösebb magyarázat nélkül – 2001-re halasztották, a védelmi idő 1994-es, nem visszaható hatályú felemelését követően ennek visszaható hatályúvá tételét pedig a csatlakozás időpontjára időzítette, nem kis felfordulást okozva ezzel a védelmi idő számításában.

A törvény a kezdetektől tartalmaz még egy szomszédos jogi jellegű, de nem a szomszédos jogi fejezetben elhelyezett jogosultságot, ez pedig a védelmi idő lejártát követően megjelentetett alkotások tekintetében fennálló, ún. *editio princeps*-jog.[41] Ez azonban olyan, csökevényesnek mondható jogosultság, amely ráadásul minden esetben *per definitionem* nem védett alkotással kapcsolatban állhat csak fenn, hogy

41 Szjt. 32. §.

alkalmazása, értelmezése nem okoz különösebb problémát, maga a jogintézmény is csekély jelentőségűnek tekinthető.

Az adatbázis-előállítók *sui generis* jogi oltalmának bevezetése 2001-ben egyúttal a törvény szerkezetének módosítását is jelentette: a XI. fejezetbe való integráció helyett ugyanis egy XI/A. fejezet beemelésére került sor, amellyel egyúttal egy magasabb szintű egység is létrejött: a XI. fejezetbe tartozó szomszédos jogi jogosultak és az adatbázis-előállítók együttesen alkotják a kapcsolódó jogi jogosultak körét. Ez a magasabb szintű beosztás azóta nem módosult. A módosító törvényhez fűzött indokolás szerint a XI/A. fejezet kialakítása a szerzői jogi szabályok körében való megtartás mellett egyértelműen kívánta azt is jelezni, hogy a jogintézmény valójában inkább versenyjogi jellegű, és kevésbé a szerzői jog eredeti céljaihoz igazodó oltalom.[42] A fejezet – részben – eltérő fogalmi készletének értelmezése mind az Európai Bíróság, mind a magyar bírósági és szakértői gyakorlat számára is kihívást jelent, az összevetés, a szerzői jogi védelemhez (és különösen a gyűjteményes művekre, gyűjteményes műveknek minősülő adatbázisokra vonatkozó szerzői jogi védelemhez) való viszonyítás szükségessége azonban akkor sem szűnne meg, ha külön törvénybe került volna a szabályozás. (E szabályok értékelése Békés Gergely kötetbeli tanulmányában történik meg részletesen.)

A törvénybe mindezidáig utolsó lépésként 2021-ben, a CDSM-irányelv átültetésekor került be a sajtókiadók szomszédos jogának védelmére vonatkozó rendelkezés. Bár a jog tartalma számos szempontból (tárgyi és időbeli hatály) szintén sajátos a többi szomszédos jogi jogosult jogaihoz képest és inkább áll közel az adatbázis-előállító *sui generis* jogához, a törvény indokolása itt nem is utal arra, hogy bármiféle fejtörést okozott volna a jogalkotónak, hogy hova helyezze el ezt a jogot. Ennek kényelmes alapot biztosított az, hogy a szerzői és szomszédos jogok rendszerében való elhelyezésről a vita a CDSM-irányelv tárgyalásai során lezajlott, hiszen maga az irányelv is szomszédos jogként fogalmazta meg a sajtókiadókra vonatkozó szabályokat. Ahogy a többi szomszédos jogi jogosult esetében, úgy itt is értelmezési feladat a sajtókiadványokon fennálló más jogokkal való viszony megállapítása, erre vonatkozólag a gyakorlat még nem tárt fel azon túlmenően rendezendő kérdéseket, mint amelyek a törvényben szabályozásra kerültek. Sajnálatos módon a magyar gyakorlatban ez a jog jelenleg nem létezik, mivel még egyetlen díjszabás jóváhagyására sem került sor, az egyedi jogérvényesítésnek pedig nincs racionalitása.

---

42 Indokolás a 2001. évi LXXVII. törvényhez, Általános indokolás 3. a) pont.

A magyar szabályozásról összefoglalólag lehet elmondani, hogy annak struktúrája egy örökölt konstrukció egy olyan időszakból, amikor a nem szerzőket megillető jogok lényegesen erőtlenebbek, jelentéktelenebbek voltak, mint ma.

5. Néhány jelentős szerzői jogi tradícióval bíró ország szabályozási megoldása

A tanulmány utolsó fejezetében néhány fontos szempontból áttekintjük, hogy más országok szabályozói milyen megoldásokat alkalmaznak. A választott országok körében megvizsgáljuk azoknak az országoknak a szabályozását, amelyek hagyományosan szorosan kötődnek a magyar joghoz, mintegy modellként szolgálnak számára (Németország és Ausztria). Kitekintünk a kontinentális szerzői jog egy további meghatározó modelljére, Franciaországra, a skandináv országok közül Finnország szabályozására A vizsgálatot azért szűkítjük az Európai Unió jelenlegi államai közül válogatott országokra, mert abból indulunk ki, hogy az európai uniós szintű szabályozásnak meghatározó a jelentősége a kodifikációs megoldásokra, ennek a figyelmen kívül hagyása pedig nem lehetséges. Ezt a szempontot azonban az EGT-n kívüli országok esetében nem lehet számításba venni. A vizsgálat kitér arra, hogy az adott országok szerzői jogi szabályozása a szerzői jogi törvényben helyezi-e el a szomszédos jogi jogosultakat, ha igen, akkor önálló fejezetet kapnak-e a vagyoni jogok, milyen kodifikációs megoldást követnek a kivételek és korlátozások, a szerződések, a jogérvényesítés és a közös jogkezelés szabályozása tekintetében, különös tekintettel az önálló vagy az egyesített szabályozási megoldásra. Az összehasonlításokban gyakran szereplő USA szerzői jogi szabályozásával amiatt nem foglalkozunk, mivel az elvi szinten nem is ismeri el a szomszédos jogokat, hanem a szerzői jogon belül kezeli ezek védelmét is, továbbá Nagy-Britannia szerzői jogával sem, mivel ebben az esetben is több szomszédos jogi jogosult valójában szerzői jogi védelmet élvez (ilyenek a hangfelvétel-előállítók vagy a rádió- és televíziószervezetek).[43]

A magyar szabályozással hagyományosan szoros kapcsolatban álló német[44] és osztrák[45] szerzői jogi szabályozás igen hasonló mintát követ: a kapcsolódó jogi jogo-

43 Lewinski (10. lj.) 3.42.

44 Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273), das zuletzt durch Artikel 28 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist.

45 Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz).StF: BGBl. Nr. 111/1936 (StR: 39/Gu. BT: 64/Ge S. 19.).

sultakat illető jogok mindkét ország szabályozásában önálló fejezetébe kerültek a szerzői jogi törvénynek.

A német UrhG II. nagy része foglalkozik a szomszédos jogokkal (*Verwandte Schuzrechte*). A vagyoni jogokat korlátozó szabad felhasználások tekintetében az előadók, hangfelvétel-előállítók, valamint a rádió- és televíziószervezetek vonatkozásában egyesével utal vissza a szabad felhasználási fejezetre.[46] A filmelőállító jogait a törvény együtt kezeli a filmalkotásokra vonatkozó többi szabállyal, ezek körében jelenik meg a szabad felhasználások egységes alkalmazására vonatkozó utalószabály.[47] A felhasználási szerződésre vonatkozó rendelkezések önálló fejezetben szerepelnek, ezek között került elhelyezésre a hangfelvétel-előállítókkal kötött szerződések megszűnésére vonatkozó rendelkezés is, ugyanakkor a felhasználási szerződésekre vonatkozó szabályok közül csak egyesek alkalmazandók a szomszédos jogi jogosultakra, közülük is csak az előadóművészekre. Az alkalmazandó szabályokat a törvény taxatíven sorolja fel.[48] A törvény IV. része azokat a rendelkezéseket tartalmazza, amelyek mind a szerzők, mind a szomszédos jogi jogosultak tekintetében alkalmazandók. Ide tartoznak a hatásos műszaki intézkedésre, jogkezelési adatra vonatkozó szabályok, valamint a jogérvényesítési szabályok, ideértve a polgári, a büntető, a szabálysértési, a vámjogi és a végrehajtási eljárások speciális rendelkezéseit is. A közös jogkezelésre vonatkozóan a német UrhG nem tartalmaz rendelkezéseket, erről önálló törvény szól, amely egységesen szabályozza a szerzői és a szomszédos jogi közös jogkezelést.[49]

Ausztria szerzői jogi törvénye sok hasonlóságot mutat a német szerzői jogi törvény kodifikációs megoldásaival. A törvény II. főrésze foglalkozik a szomszédos jogi jogosulta jogaival. Ezen belül az egyes jogosulti csoportokra vonatkozóan §-onként kerül megállapításra, hogy az I. főrészbe tartozó, a szerzőkre vonatkozó szabályok közül melyek alkalmazandók az adott szomszédos jogi jogosult tekintetében, nincsenek tehát általános utaló rendelkezések, hanem hosszú felsorolások az alkalmazandó szabályokról.[50] A törvény az előadóművészi jogok tekintetében megállapít néhány önálló szabad felhasználást, ezt követően azonban egyesével visszautal az I. főrészben szereplő, szerzői jogok alóli kivételekre. A törvény végén lévő III. főrészben szerepelnek

46 Német UrhG 83. §, 85. § (4), 87. § (4).

47 Német UrhG 94. § (4).

48 Német UrhG 79. § (2a).

49 Verwertungsgesellschaftengesetz vom 24. Mai 2016 (BGBl. I S. 1190).

50 Osztrák UrhG 68. § (4), 74. § (7), 76. § (6), 76a. § (5), 76d. § (5).

a jogérvényesítésre vonatkozó rendelkezések, mind a polgári, mind a büntetőeljárásiak, továbbá itt kerültek elhelyezésre a nemzetközi magánjogi rendelkezések is. Az osztrák jogalkotó a tartalommegosztó szolgáltatókra vonatkozó rendelkezéseket is ide illesztette be, mivel azok is egységesen érintik a szerzőket és a szomszédos jogi jogosultakat.

Franciaországban a *Code de Proprieté Intellectuelle* (a továbbiakban: CPI) nem csak a szerzői és szomszédos jogi, hanem egyes iparjogvédelmi oltalmak szabályai is tartalmazza.[51] Ennek első részén belül két nagy egység, ún. könyv szabályozza a szerzői és a szomszédos jogokat (az adatbázis-előállítók jogai ezektől a fejezetektől elválasztva, az első rész végére kerültek). A szomszédos jogi jogosultakra vonatkozó rész egységesen szabályozza a szabad felhasználásokat valamennyi szomszédos jogi jogosult tekintetében.[52] A CPI első részének harmadik, utolsó fejezete tartalmazza a szerzőkre és szomszédos jogi jogosultakra vonatkozó rendelkezéseket, itt szerepelnek a közös jogkezelésre vonatkozó rendelkezések, és itt kerültek elhelyezésre a jogérvényesítés szabályai. A joggyakorlásra vonatkozóan a szerzői jogi könyvben és a szomszédos jogi könyvben is találni szabályokat, mindkettő háttérszabálya a polgári törvénykönyv.

A finn szerzői jogi törvény is önálló fejezetben rendezi a szomszédos jogokat.[53] A törvény V. fejezete szabályozza az egyes szomszédos jogi teljesítményeket és a velük kapcsolatos jogokat. A szerzői jogi fejezetekből az adott szomszédos jog tekintetében kifejezetten alkalmazandó rendelkezéseket a törvény tételesen sorolja fel.[54] A VI–VIII. fejezetek a szerzőkre és szomszédos jogi jogosultakra egyformán alkalmazandó rendelkezéseket tartalmazzák. A VI. fejezetben mindenféle vegyes rendelkezések kaptak helyet, a VII–VIII. fejezet a jogérvényesítés polgári, büntetőjogi és alternatív eszközeit tartalmazza. A közös jogkezelés szabályait önálló törvényben rendezi a jogalkotó.[55]

---

51 Code de la Propriété Intellectuelle, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/2025-06-05/.

52 L-211-1–L-211-3. cikkek.

53 Copyright Act (404/1961, amendments up to 1216/2023).

54 Finn szerzői jogi törvény 45. §, 46. §, 46a. §, 48. §, 49. §, 49a. §.

55 Act on Collective Management of Copyright (Act No. 1494/2016 of December 29, 2016).

6. Következtetések

A magyar megoldással kapcsolatban elmondható, hogy nem csak történetileg szerves fejlődés eredménye, de illeszkedik abba a szabályozási tradícióba is, amelyet a német, osztrák minták alapján követ, ugyanakkor olyan – a közvetlen modelleken túl is érvényes – általános modellt is magáénak mondhat, amely a fenti, illusztrációnak szánt példák alapján megállapíthatóan az Európai Unió tagállamaiban általában elfogadott.

A nemzetközi jogból nem vonható le arra vonatkozóan következtetés, hogy a szerzői és a szomszédos jogokat egymáshoz képest hogyan kell szabályozni. Bár az egyezmények kapcsolatát rendező szabályokból nem lehet szoros kapcsolatra következtetni, az egyes részletszabályok hasonlósága, egymásra utalása azonban meghatározza a viszony alapvető rendezőelveit. Ennek a megoldásnak az oka elsősorban a fejlődés történetiségében, a szomszédos jogok nemzetközi védelmének későbbi létrejöttében keresendő.

Az európai uniós szabályozás fejlődése során azonban jelentős mértékben abba az irányba mozdult el, hogy egyszerre, egységesen szabályozza a szerzői és a szomszédos jogokra vonatkozó kérdéseket, ami megfelelő modell lehet egy későbbi kodifikáció számára. Az uniós szabályozás fejlődésének kezdetén ezt az egységben való kezelést már nem akadályozta a korábbi fejlődés különutassága, így az Európai Unió szabályozása jobban, a kornak jobban megfelelő módon tudja kezelni a hasonlóságokat.

A hatályos magyar jog hatvanéves történeti örökségből építkezve épül fel úgy, hogy alapvetően külön szabályozza a szomszédos jogi jogosultak jogait. Ez a világos struktúra azonban mára nehezen értelmezhetővé vált, mivel egyéb módon is kiépültek hidak a két rész között, ami indokolhatja az újragondolást. Erre elsősorban nem a nemzeti jogok vizsgálatából lehet új ötleteket meríteni, hanem mindenekelőtt az uniós szerzői jogi szabályozás logikája segíthet a nemzeti megoldást áttekinthetőbbé tenni.